

36. Keskiviikkona 14 päivänä huhtikuuta 1993

kello 17.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 3 ja 6 §:n sekä avioliittolain 14 §:n muuttamisesta 883

Hallituksen esitys n:o 11
Lakivaliokunnan mietintö n:o 5

2) Ehdotus laiksi eräistä Etelä-Afrikkaan kohdistuvista toimenpiteistä annetun lain kumoamisesta 884

Hallituksen esitys n:o 28/1992 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

3) Ehdotus laiksi tuloverolain 33 ja 143 §:n muuttamisesta 889

Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

4) Ehdotukset laiksi tieliikenteen ajo- ja lepoajoista annetun lain kumoamisesta, laiksi tieliikennelain muuttamisesta sekä laiksi työaikalain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 335/1992 vp
Lakialoitteet n:ot 11, 16 ja 22/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

5) Hallituksen esitys n:o 25 laiksi verohallintolain muuttamisesta „

S.

6) Hallituksen esitys n:o 26 laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lain-säädännön tarkistamiseksi 889

S. 7) Hallituksen esitys n:o 27 äitiysavustuslaiksi 894

8) Hallituksen esitys n:o 28 sotilasavustuslaiksi „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Paakkinen. _____

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon. _____

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 3 ja 6 §:n sekä avioliittolain 14 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 11
Lakivaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi eräistä Etelä-Afrikkaan kohdistuvista toimenpiteistä annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 28/1992 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! Laki Etelä-Afrikkaan kohdistuvien sanktioiden purkamisesta tulee täysistuntokäsittelyyn hyvin draamatilaisena ajankohtana. Laajamittainen väkivaltakierre koettelee demokratisoitumisprosessin kestävyyttä. Eri kansanryhmien edustajiin kohdistuvat enemmän tai vähemmän summittaiset väkivaltateot vuorottelevat suunnitelmallisen terrorin kanssa, terrorin, josta viime viikonvaihteissa saimme televisioruuduistamme nähdä jälleen järkyttävän esimerkin. Juuri lisääntyneen väkivallan on katsottava muodostavan merkittävimmän ongelman Etelä-Afrikan demokratisoitumisprosessille. Toisaalta se on myös konkreettisenä osoituksena tämän prosessin vaihtoehdoista.

Ellei yhtäläisiin kansalaisoikeuksiin ja kansanvaltaiseen perustuslakiin tähtäävä yhteistyö saavuta päämääräänsä, on seurauksena mitä todennäköisimmin täydellinen sisäinen kaaos, laajamittainen verenvuodatus, talouden romahtaminen ja maan raunioituminen.

On todettavissa sellainen paradoksi, että kiihtyvä väkivalta kaikessa karmeudessaankin erityisesti korostaa demokratisoitumisprosessin ehdotonta kiireellisyyttä. Ajan pitkittyminen lisää kansanvallan ja rauhallisen kehityksen vastustajien mahdollisuuksia saavuttaa tavoitteensa. Erittäin tärkeää nyt olisi, että voitaisiin määrätä vaalien ajankohta ja asettaa väliaikainen edustava hallitus. Näin eri osapuolten, ainakin tärkeimpien osapuolten, sitoutuminen prosessiin saisi pitävämmät kehukset.

Ulkoasiainvaliokunta on pääpiirteissään yhtynyt hallituksen esitykseen Etelä-Afrikkaan kohdistuvien pakotteiden kumoamisesta. Käytännössä tämä merkitsee investointikiellon purkamista ja täysimittaisen taloudellisen yhteistyön mahdollistamista Suomen ja Etelä-Afrikan välillä. Muut pakotteet on hallitus asetustein jo aikaisemmin kumonnut.

Valiokunnan käsityksen mukaan talouspakotteilla on ollut tarkoitettua vaikutusta, vaikka ne eivät koskaan olleetkaan täysin aukottomia. Tämä on Etelä-Afrikan hallituksen taholtakin myönnetty. Kansainvälinen painostus on johtanut perustuslaillisen rotusorron vähittäiseen purkamiseen. Kun mm. Pohjoismaat aikanaan saattoivat voimaansa lakinsa Etelä-Afrikan eristämisestä, asetettiin niiden kumoamisen edellytykseksi rotusortolakien kumoaminen ja se, että kehitystä kohti kansanvaltaa voitaisiin pitää peruuttamattomana.

Nyt on tietysti oikeutettua kysyä, onko mm. viime päivien tapahtumien valossa demokratisoitumisprosessia pidettävä peruuttamattomana. Rehellisen ja asiantuntevan vastaajan on pakko todeta, ettei rauhanomainen kehitys ja kansanvaltaisen valtiollisen järjestelmän saavuttaminen ole varmaa. Kun tämä on todettavissa, onko sitten oikein, että viimeisetkin pakotteet kumotaan? Eikö niitä pikemminkin tulisi kiristää?

On muistettava, että sanktiot suunnattiin nimenomaan perustuslain turvaamaa rotuerotetta ja -sortoa vastaan. On muistettava sekin, että valtioiden, Suomenkin, liikkeet rotusorron vastustamisessa olivat varsin verkkaiset. Erilaiset kansalaisjärjestöt, poliittiset, ammatilliset, uskonnolliset, kulttuuri- ja monet muut kansalliset ja kansainväliset järjestöt, olivat vuosikymmeniä edellä pakottaen vähitellen hallitukset mukansa. Näin voitiin edetä juhlapuheista ja julkilausumista käytännön pakotepolitiikkaan vajavaisesti mutta kuitenkin.

Kun puhutaan prosessin peruuttamattomuudesta, palaamista vanhaan lakisääteiseen rotusortojärjestelmään on pidettävä erittäin epätodennäköisenä. Epäonnistumisen todennäköinen seuraus on yhä laajempi väkivalta. Mihin tätä kautta sitten päädyttäisiin ja mikä kansainvälisen yhteisön rooli ja vastuu tällaisessa tapauksessa olisi, olisi harkittava omana asiakokonaisuutenaan ja mahdollisimman laajalla pohjalla.

On merkittävä edistysaskel kaikkien vaikeuksien keskellä, että Etelä-Afrikan merkittävimmät osapuolet Anc ja Kansallispuolue ovat päättävästi sitoutuneet demokratisoitumisprosessiin. On selvää, että se kaikin voimin pyritään viemään myönteiseen päätökseen, ja näitä pyrkimyksiä on kaikin keinoin tuettava.

Jos ja — niin kuin kaikesta huolimatta uskon — kun me tulemme näkemään Etelä-Afrikan, joka on perustuslaillisesti demokraattinen, vaikeudet eivät pääty siihen. Valkoisen miehen

ylivalta ja kansan enemmistöön suuntaama sortopolitiikka ovat johtaneet valtaviin tulo- ja elintasoeroihin, joiden rajat kulkevat roturajoja pitkin. Jotta demokratiolla olisi mahdollisuutensa ja jotta oikeudenmukaisempi kehitys saisi vauhtia, on syytä tukea Etelä-Afrikan taloudellista kasvua kansainvälisen taloudellisen vuorovaikutuksen keinoin. Talouden heikkous merkitsisi myös nuoren demokratian heikkoutta. Tätä taustaa vasten on mielestäni perusteltua väittää, että pakotteiden purkamisella nyt tuetaan samoja päämääriä kuin niiden asettamisella aikanaan: demokraattista Etelä-Afrikkaa.

On syytä pitää mielessä, että niin pitkällä ei vielä olla. Apartheidin olennaisin osa, ääni- ja vaalioikeuden puuttuminen rodun perusteella maan väestön enemmistöltä, on yhä vallitseva tosiasia tämän päivän Etelä-Afrikassa. Eletään siis vielä kansalaisoikeustaistelun aikaa, ei vielä demokratian aikaa. Pelkkä perustuslain muuttaminen yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden pohjalta ei vielä sekään riitä. Äänestämisen merkitys ja käytäntö on täysin uutta suurelle osalle väestöstä, josta merkittävä osa on vielä lukutaidotonta. Tasavertaisista osallistumismahdollisuuksista ei siis vielä voida puhua. Kun vielä muistetaan valkoisen vähemmistön yliveritiset taloudelliset edellytykset vaalikampanjan käymiseen, havaitaan, millaisia ja miten suuria ongelmia kansanvallan tiellä tuossa hyvin laajassa maassa vielä on.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä sitä, että demokraattiset maat, Suomi muiden mukana, tukevat kehitystä Etelä-Afrikassa osallistumalla mm. YK:n tarkkailijatoimintaan, tukemalla vaalikoulutusta ja demokratian puolesta toimivia kansalaisjärjestöjä. Erityisen tärkeänä on pidettävä juuri äänioikeutettujen kouluttamista. Äänioikeutta vailla olleen väestönsuuren suuri lukumäärä ja suuren maan pitkät etäisyydet, edellyttävät kouluttajilta varoja, joita he omin voimin eivät voi saada.

Etelä-Afrikan tasavallan olojen normalisoituminen ja taloudellinen vaurastuminen merkitsisivät hyvin todennäköisesti ratkaisevaa askelta koko eteläisen Afrikan kehitykselle, jolla puolestaan olisi koko maanosan mittaiset ja laajematkin vaikutukset. Edellytykset kohti rauhallisempaa kehitystä paranisivat.

Olemme siis tekemisissä maailmanluokan mittaisen asian kanssa.

Ed. W a h l s t r ö m : Arvoisa puhemies! Tämän asian käsittely, ulkoasiainvaliokunnan mie-

tinnössä mainittujen pakotteiden purkamisen käsittely, sattuu todellakin hyvin onnettomaan aikaan, sillä tilanne Etelä-Afrikassa tällä hetkellä juuri näyttää olevan hyvin huonossa mallissa ja ne toiveet, jotka on asetettu demokratian palaamiseen ja vähitellen väkivallan purkamiseen, näyttävät ainakin tilapäisesti heikentyneen. Kuitenkin uskon, että asiaa on tarkasteltava sen pitemmän prosessin kautta, joka muutaman vuoden jo Etelä-Afrikassa on jatkunut ja jonka perusteella myös ulkoasiainvaliokunta on yksimielisessä mietinnössään tullut sille kannalle, että viimeisetkin talouspakotteet jotka koskevat lähinnä investointikieltoa, voitaisiin purkaa.

Hyvin suuri merkitys tietysti on sillä seikalla, minkälainen on taloudellinen tilanne Etelä-Afrikan tasavallassa koko sen väestön kannalta. Samalla on syytä painottaa muutamia asioita, jotka valiokunnan käsittelyn aikana tulivat esiin.

Valiokuntahan on käsitellyt asiaa noin vuoden. Silloin kun hallitus antoi lakiesityksensä eduskunnalle, oli jonkinlaisia neuvottelun aikeita ja suunnitelmia jo olemassa, mutta sitten tapahtui erittäin vakavia yhteenottoja ja tuli ongelmia, jotka pysäyttivät koko neuvottelut. Sen vuoksi ulkoasiainvaliokunta katsoi aiheelliseksi, että tätä asiaa ei kerta kaikkiaan käsitellä ennen kuin nähdään, että Etelä-Afrikan tasavallan eri ryhmien väliset neuvottelut jälleen saataisiin käyntiin.

Kysymys tässä asiassa on tietysti taloudesta, ja on syytä muistaa, että useitten asiantuntijoiden mielestä Etelä-Afrikan talouskriisi juontuu suorastaan apartheid-politiikasta, ei niin, että talouskriisin seurauksena olisi välttämättä juuri mustan väestön huono asema, vaan päinvastoin juuri apartheid-politiikka johtaa kalliiseen yhteiskunnan jakamiseen, moniin kaksinkertaisiin rakenteisiin, epätarkoituksenmukaiseen ja jopa vahingolliseen maankäyttöön ja tuottavan työvoiman laiminlyömiseen ja syrjäyttämiseen, koulutuksen epätasaisuuteen, mustan väestön enemmistön koulutuksen laiminlyömiseen jne. Sen lisäksi on luotu taloudellisesti ja henkisesti elinkelvottomia kotimaita, ns. homelands, ja kotimarkkinatoiminnan kehittäminen on laiminlyöty. On siis myös talouden kannalta välttämätöntä, että tuetaan apartheid-politiikan poistumista ja tällä tavoin myös taloudellista elpymistä.

Toinen asia on väkivallan kierre, josta viime päivinä olemme saaneet esimerkkejä, ja ilmeisesti vie useampia sukupolvia, ennen kuin väkival-

lan kierre on katkaistu. On sanottu, että harva maa on niin perusteellisesti väkivallan läpitunke- ma kuin Etelä-Afrikka. Erityisesti hallituksen vallankäytössä vuosikymmeniä jatkunut poliittinen väkivalta ja aseellisten vastarintaliikkeiden nousu ruokkivat toinen toisiaan ja sitten sävyttävät kohtuuttomasti koko maata, joten myös tämä puoli asiassa on erittäin vakava uhka kehitykselle.

Toisaalta on painotettava myös sitä, että vuodesta 1990 on määrätietoisesti lähtenyt liikkeelle muutosprosessi, apartheidin purkamisprosessi. Siinä merkittävimpiä muutoksia eivät ole niinkään ne ehkä kuvassa näkyvät piirteet, että esimerkiksi on kulkuneuvoja, ravintoloita tai julkisia paikkoja, joissa on rotuerottelu purettu, vaan tärkeimpiä toimia ovat olleet poliittisten vankien vapauttaminen, mustien poliittisten puolueiden ja järjestöjen toiminnan salliminen, neuvottelujen käynnistäminen maan siirtämisestä demokraattiseen järjestelmään ja mm. YK:n tarkkailijoiden kutsuminen maahan väkivallan vähentämiseksi.

Näin ollen on siis tapahtunut todellisia askelia siihen suuntaan, että demokraattinen prosessi on lähtenyt liikkeelle. Kuten valiokuntakin toteaa, on arvioitavissa, että se ei ole enää pysäytettävissä. Siinä suhteessa olen samaa mieltä kuin valiokunnan puheenjohtaja ed. Paasio, joka totesi, että ei ole paluuta enää ilman ehkä suurempaa väkivaltaa takaisin entiseen käytäntöön.

Tässä suhteessa on syytä painottaa, että käynnissä oleva muutosprosessi ei Etelä-Afrikan tasavallassa suinkaan ole vain presidentti de Klerkin henkilökohtaisesta taitavuudesta tai rohkeudesta, vaan ilmeisesti on kysymys siitä, että apartheid-järjestelmä itsessään on kerta kaikkiaan ajautunut niin umpikujaan, että mitään todellisia vaihtoehtoja ei ole. Siis neuvottelujen ja täydellisen kaaoksen ja väkivallan välillä on hyvin vähän liikkuma-alaa. Mutta harhakuva olisi myös se, että ajateltaisiin apartheidin jo asiallisesti päättyneen ja muutosprosessin jatkuvan omalla painollaan. On siis syytä pitää mielessä, että on hyvin paljon vaaratekijöitä edessä. Siinä mielessä on korostettava myös valiokunnan käsitystä siitä, että myös meidän omissa kannanotoissamme tulee vastaisuudessaakin tukea kaikkea sitä prosessia, joka johtaisi demokratisoitumiseen.

Siis kuten valiokuntakin toteaa — ja oikeastaan se on jo hallituksen näkemyskin ollut — demokraattisen kehityksen edellytyksenä on pidettävä sosiaalisen ja taloudellisen vakauden aikaansaamista Etelä-Afrikan tasavallassa. Näin

ollen myös valiokunta painottaa sitä, että nykyisen väkivaltakierteen taustalla on taloudellisen ja sosiaalisen epätasa-arvon lisäksi myös poliittisia syitä ja siksi sitä pidetään yleisesti koko neuvotteluprosessin pahimpana uhkana.

Valiokuntahan on tehnyt tutustumismatkan Etelä-Afrikkaan, ja luettuani noita raportteja voi tietysti todeta, että siellä on erilaisia näkemyksiä, mutta esimerkiksi Anc, joka on merkittävin hallituksen vastapuoli neuvotteluissa, vaikkakin esittää kannanotoissaan erilaisia näkemyksiä, ei suoranaisesti asetu vastustamaan pakotteiden purkamista, vaan painottaa sitä, että maan taloudellinen tilanne on erittäin ongelmallinen ja että sitä kautta olisi ehkä tarpeellistakin kansainvälisen talousyhteistyön ja ulkomaisten investointien lisääminen Etelä-Afrikan rakentamisessa.

On syytä vielä todeta valiokunnan huomio, jonka jo alussa totesin, että sinä aikana, kun tätä asiaa on eduskunnassa ja valiokunnassa käsitelty, on tilanne muuttunut parempaan suuntaan Etelä-Afrikan tasavallassa ja näin ollen on katsottu mahdolliseksi nyt purkaa pakotteita, mutta samalla valiokunta korostaa sitä, että Suomen pitäisi osallistua aktiivisesti myös muilla tavoin Etelä-Afrikan demokratisoitumiskehitykseen: todellakin tukemalla YK:n tarkkailijatoimintoja niihin osallistumalla, vaalikoulutusta ja demokratian puolesta toimivia kansalaisjärjestöjä tukemalla, niin kuin myös valiokunnan puheenjohtaja puheenvuorossaan sanoi.

On aivan selvää, että väkivallan ilmiöt tulevat edelleen näkyviin, mutta uskon, että ainoa ratkaisutie kulkee kuitenkin neuvottelujen ja sen kautta, että niin Etelä-Afrikan tasavallassa kuin myös koko yhteisössä — YK:ssa ja sen jäsenmaissa — suhtaudutaan eri osapuoliin asiallisesti, hyväksytään kriittinen keskustelu ja samalla tuomitaan, niin kuin nyt YK on tuominnut, väkivallan käyttöä ja tällä tavoin annetaan kaikki tuki sille rauhanomaiselle kehitykselle, joka toivottavasti edelleenkin Etelä-Afrikan tasavallassa etenee.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wahlström totesi ulkoasiainvaliokunnan kannan, joka perustuu siihen, että demokratisointiprosessi on edennyt niin pitkälle, että se on vääjäämätön. Mutta kuitenkin valiokunnan mietinnöstä käy ilmi se, että esimerkiksi Anc on korostanut sitä, että kunnes vaaliajankohdasta on selkeästi sovittu ja kunnes väliaikai-

nen hallitus on asetettu, niin pakotteita ei tulisi purkaa. On tietysti mielenkiintoista, kun valio-kunta edelleen toteaa, että mikäli tilanne muutuu olennaisesti huonompaan suuntaan, niin pakotteiden uudelleenasettamista tulisi harkita.

Toivoisin nyt, että tämän asian käsittely eduskunnassa edes jonkin aikaa viipyisi siitä syystä, että katsoisin kyllä, että ulkoministeri Väyrysen olisi myös syytä eduskunnalle antaa selvitys. Nimittäin nyt ilmeisesti Suomen ulkoministeriö on tulkinnut niin, että Anc tällä hetkellä on puolue puolueiden joukossa. Valtio on tähän asti tukenut Anc:n tiedotustoimistoa Suomessa, mutta määrärahat tullaan tänä vuonna lakkautamaan. Tuntuu erittäin oudolta tilanne, kun maassa, joka valmistautuu demokraattisiin vaaleihin, tärkeä demokratian osapuoli on Anc. Se ei ole puolue, vaan se muodostuu vähintään 57 eri järjestöstä, jotka edustavat mm. kirkkoa, ammattiyhdistysliikettä ja monia muita. Järjestö, jolla on keskeinen rooli rauhanprosessissa, jäisikin nyt sitten esimerkiksi Suomessa ilman mahdollisuuksia tuoda suoraa tietoa Etelä-Afrikan tilanteesta. Minä kyllä odotan, että ministeri Väyrynen todella antaisi meille selvityksen, miksi ulkoministeriössä on tehty tällainen muutos.

Minusta poliittiset murhat, jotka nyt näyttävät jatkuvan ja Etelä-Afrikassa näköjään kohdistuvan nimenomaan neuvotteluprosessissa merkittävissä asemassa oleviin henkilöihin, saatavat olla todella luomassa uutta väkivallan kierrettä siellä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On ehkä syytä panna tässäkin asiassa kirkko keskelle kylää, toisin sanoen todeta se, että demokratisoitumisen hidastuminen ja väkivallan kierre, joka on jälleen menossa, eivät johdu valkoisen vähemmistöhallituksen toimenpiteistä vaan niistä erimielisyyksistä, joita on kahden mustien pääjärjestön välillä. Väkivalta ja murhathan tapahtuvat mustien keskinäisissä kahinoissa, eikä se mikään ihmeikään ole, kun katselee, kun siellä tanssitaan vanhanaikaiset keihäänkärjet kourassa. On selvää, että keihäänkärkirituaaliin kuuluu myös väkivalta. Toisin sanoen demokratisoitumisen este on mustan enemmistön puolella, kun taas vähemmistöpuolella tosissaan pyritään apartheidista ja sen vaikutuksista eroon.

Se, että meillä edelleen jatkettaisiin pakotteita, ei auta yhtään mitään siihen kehitykseen, mitä mustan enemmistön puolella tapahtuu heidän keskinäisissä kahinoissaan, joihin tietysti valkoisen vähemmistön turvallisuusjoukkojen pitää ottaa kantaa jossakin vaiheessa. On selvää, että kun on väkivallasta kysymys, niin väkivaltaa näkyy myös turvallisuusjoukkojen otteissa. Mutta on turhaa, että me jäisimme odottelemaan tämän päätöksen hyväksymistä ja katsoisimme, onko sillä jotakin merkitystä; kyllä tällä hetkellä vika on sillä puolella Etelä-Afrikassa, johon ei pakotteilla vaikuteta mitään. Valkoisen vähemmistön yritys on todellinen, ongelmat ovat mustien puolella, jotka eivät ole päässeet vielä keihäänkärkijastaan eroon.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä asiassa olen todella samaa mieltä kuin ed. O. Ojala, että täytyisi ainakin esitystä viivästyttää jonkin aikaa, koska tosiasiaan on se, että ennen kuin demokratiakehitys on hyvin pitkällä menossa, niin taloudellisten pakotteiden purkaminen ei hyödytä köyhintä ja sorretuinta väestönsä, vaan nimenomaan hyödyttää useita siellä olevia monikansallisia yhtiöitä ja rikkainta valkoista väestönsä.

Täytyy muistaa myös se tosiasia, että siinä vaiheessa, kun pakotteet on purettu ja huomaataankin, että demokratiakehitys ei lähde toivotulla tavalla etenemään, niin niiden uudelleenasettaminen on erittäin vaikeata.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen käsitykset edustivat juuri tyypillistä harhaluuloa siitä, mitä tapahtuu. Siis se, että tulkitaan väkivalta ensisijaisesti heimojen väliseksi kahisteluksi, on mitä suurin harhaluulo. Siellä käytetään väkivaltaa määrätietoisesti poliittisena aseena demokratiaprosessin ehkäisemiseksi. Valkoinen vähemmistö on sekaantunut mustien väliseen poliittiseen taisteluun ja tällä tavoin saanut aikaan lisää väkivaltaa.

Se, että koettaisiin Anc ja Inkatha tasavertaisiksi poliittisiksi voimiksi, on täysin virheellinen käsitys, sillä Anc ei ole mikään kilpailevien heimojen järjestö, vaan se on todella, niin kuin nimikin sanoo, Afrikan kansalliskongressi, jossa on valtava määrä järjestöjä mukana. Niillä on se ideologinen ero, että Inkatha on todellakin heimoideologia, vanhoihin zuluperinteisiin perustuva, kun sen sijaan Anc edustaa demokraattista

ajattelutapaa ja hyvin laajasti, ei pelkästään mustaa väestöä vaan kaikenlaisia Etelä-Afrikan asukkaita, toki pääasiassa mustia. Sen vuoksi se kuva, että siellä heimot tappalevat keskenään keihäillä, ei anna todellakaan kuvaa siitä, mitä tapahtuu. Lukemattomia tapauksia on paljastettu, joissa valkoiset, jopa hallituksen joukot, ovat sekaantuneet väkivaltaan, niin kuin nytkin tapahtui. Aivan selvästi tämä murhateko, Chris Hanin murha, oli tarkoitettu demokraattisen prosessin ehkäisemiseksi. Sillä saatiin aikaan todella taas lisää väkivaltaa.

Ed. M ä k i - H a k o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Wahlström antoi kovin kaunistellun kuvan Anc:n toiminnasta. Heidän järjestönsä Taisteleva Keihäänkärki, jonka johtajana äsken mainittu Hani toimi, oli perustanut mm. rajojen ulkopuolelle rajanaapurimaihin kidutusleirejä, tappamisleirejä, joissa kidutettiin heidän oman järjestönsä jäseniä, joita epäiltiin toimenpiteistä, solutuksista jne. Se on ollut erittäin karmea toimintaa Anc:lta, jonka yksi osajärjestö Taisteleva Keihäänkärki on.

Tässä tietysti täytyy katsoa ja pitää, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, kirkko keskellä kylää. Ei kannata lähteä tällaisen yksityistapauksen takia pidättelemään demokratioitumiskäytöstä, vaan kaikkein viisainta on, niin kuin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja totesi, viedä tätä eteenpäin vakaalla mielellä ja todeta, että ristiriidat ja veriteot ovat puolin ja toisin kiihottaneet toisiaan ja siitä sitten aiheutuu tällainen tilanne. Tämä on yksityiskohta vaikeassa prosessissa, jota tulee viisaalla tavalla välittömästi jatkaa. Meillä Suomessa ei ole mitään syytä jarrutella kehitystä; varmasti on ajankohtaisia viedä tätä nyt kokonaisuudessaan eteenpäin.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olen sitä mieltä, että meidän pitäisi nyt luottaa siihen, että tämä prosessi on lähtenyt liikkeelle. Se on todella hyvin vaikeata tällä hetkellä. Sen vuoksi me olemme vuoden tätä asiaa täällä pidätelleet ja katsoneet tilanteen kehittymistä.

Mutta minä vieläkin toteaisin, että totta kai kun valtavan enemmistön poliittinen toiminta on ollut kiellettyä siinä maassa, osa on turvautunut aseelliseen taisteluun ja joutunut niillä keinoin itseään puolustamaan. Nyt Anc on siellä sallittu puolue. Valkoinen hallitus tunnustaa Anc:n ainoaksi voimaksi, joka todella ratkaisee

tämän asian. Inkatha on mukana ja siellä on monia muita puolueita monipuolueneuvotteluissa mukana, mutta pääasiallinen ratkaisu lähtee siitä, että Anc, joka on tavoittelemassa tasa-arvoisuuteen nojaavaa monirotuista yhteiskuntaa, on se yhteisö, jonka kanssa neuvotellen voidaan aikaansaada tuloksia.

On turha väittää, etteivätkö väkivallan juuret nimenomaan olisi apartheid-politiikassa. On syytä tunnustaa se tosiasia ja lähteä tukemaan, niin kuin Suomi on tukenutkin, Anc:n toimintaa, sen tiedotustoimintaa jne. Siinä mielessä pitäisi toivoa, että paitsi Suomi niin myös muut maat tukisivat kaikin keinoin sitä, että prosessi etenisi ja vaaleihin valmistauduttaisiin niin, että siellä voitaisiin todella demokraattiset päätökset saada aikaan.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron siinä vaiheessa, kun arvioin pelkästään ulkoasiainvaliokunnan jäsenten puhuvan tästä asiasta. Ei minulla ole paljon lisättävää. Kaksi näkökohtaa haluaisin esittää.

Ensinnäkin minun mielestäni ulkoasiainvaliokunta menetteli siinä oikein, että se hieman käytti aikaa harkitessaan hallituksen esitystä ja varmaan oli paikallaan tutustua tilanteeseen. Siinä suhteessa mielestäni ulkoasiainvaliokunta ansaitsee kiitoksen.

Toiseksi kun ulkoasiainvaliokunta sitten maaliskuun loppupuolella on ryhtynyt viimeistelemään mietintöä, niin siinä vaiheessa omakin käsitykseni oli se, että tilanne saattaa olla juuri sen kaltainen kuin ulkoasiainvaliokunta nyt on arvioinut ja että hallituksen esitys olisi hyväksyttävissä.

Mutta ollakseni rehellinen itselleni ja omalle tunnolle kyllä tässä pakko nyt on kysyä, onko sittenkään juuri tämä hetki — tarkoitan näitä pääsiäispyhien aikaisia tapahtumia — kaikkein otollisin ja viisain tämän päätöksen tekemiseen. Tätä harkitsen ja toivottavasti koko eduskunta nyt miettii ennen kuin päästään toiseen ja kolmanteen käsittelyyn. Puolensa on varmasti molemmilla näkökannoilla: niillä jotka arvioivat, että tämän hyväksyminen nopeasti voisi auttaa demokratiakehitystä, mutta on myös näkökohtia, jotka eivät nyt varmuudella anna oikeutta uskoa demokratiakehityksen menestymiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi tuloverolain 33 ja 143 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laiksi tieliikenteen ajo- ja lepoajoista annetun lain kumoamisesta, laiksi tieliikennelain muuttamisesta sekä laiksi työaikalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 335/1992 vp
Lakialoitteet n:ot 11, 16 ja 22/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys n:o 25 laiksi verohallintolain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 26 laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kun on näin mittavasta lainsäädäntöpaketesta kysymys, jota on vuosia valmisteltu, niin olisi tietysti odottanut, että tämä olisi kiinnostanut laajempaa edustajien joukkoa kuin kolmea vasemmistoliiton kansanedustajaa ja yhtä SMP:n edustajaa. Erityisesti olisi voinut olettaa, että ministeri Huuhtanen on paikalla täällä esittelemässä tätä hallituksen esitystä. Mutta tälläkään kertaa hän ei ole mukana, kun puhutaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan liittyvistä merkittävistä lainsäädäntöhankeista. Toivottavasti tämä asia korjaantuu.

Nykyisessä työllisyystilanteessa hallituksen esitys yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan korottamisesta 55 vuodesta 58 vuoteen on virheelinen. Me kannattamme vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä, että ikäraja säilytetään 55 ikävuodessa.

Vaikka pyrkimys kannustaa työntekijöitä pysymään pitempään mukana työelämässä on sinänsä kannatettavaa, se ei sovi tilanteeseen, jossa lähes 200 000 alle 35-vuotiaasta on työttöminä, joista viimeisen tilaston mukaan 88 000 on alle 25-vuotiaista.

Tässä tilanteessa on täysin nurinkurista korottaa eläkekertymää 60 vuoden täyttämisen jälkeen, jotta ikääntyneet työntekijät pysyisivät työelämässä pidempään. Se hyödyttää pääasiassa muutenkin hyvässä asemassa olevia ylempiä toimihenkilöitä. Tämähän on selvästi erilaisin tilastoin osoitettavissa, minkälaisissa työtehtävissä olevat työntekijät ovat pisimpään mukana työelämässä. Raskasta ruumiillista työtä tehneet ovat joutuneet jäämään pois työelämästä työkyvyttömyyseläkkeelle tai usein myös työttömyyseläkkeelle, koska työtä ei ole alalla enää riittänyt.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittää — niin kuin jo syksyllä tekemässämme lakialoitteessa, jossa on myös paljon muita edustajia allekirjoittajina, yhteensä 40 kansanedustajaa — että perustettaisiin palkansaajien luopumiskorvausjärjestelmä maatalousyrittäjien luopumiskorvausta vastaavasti. Tämä olisi väliaikaisratkaisu nimenomaan nuorten työllisyystilanteen helpottamiseksi.

Työelämässä on edelleen noin 160 000—170 000 55—64-vuotiaasta, ja heistä moni olisi valmis luopumaan työpaikastaan nuorten hyväksi ja tyytymään pienempään toimeentuloon, siis eläkkeeseen, joka ilman muuta merkitsee

toimeentulon pienenemistä. Tämä ratkaisi olisi kaikkien kannalta edullinen. Nuoret saisivat työtä, ja myös taloudellisesti se olisi perusteltu ratkaisu, sillä työttömyysturvamenoissa säästettäisiin enemmän kuin eläkemenot kasvaisivat. Työnantajapuoli saisi kaupanpäällisiksi vielä huomattavat palkkakustannusten säästöt, koska nuorten palkat ovat huomattavasti pitkään työelämässä mukana olleiden palkkoja alhaisemmat ikälisä- ja palvelusvuosijärjestelmien johdosta.

Koko ajan vaaditaan, että nuoret on palkattava pienemmällä palkalla, työehtosopimuksia-kin alhaisemmalla palkalla. Mutta miksi työnantajapuoli ei tuo esille sitä, että he voisivat täysin työehtosopimusten ja virkaehtosopimusten mukaisesti palkata nuorempia työntekijöitä ja saavuttaa huomattavat palkkakustannusten säästöt, kun päästäisivät pitkään työelämässä mukana olleet ja kaikki ikälisät palkassaan saavat työntekijät eläkkeelle? Tämähän on erittäin yksinkertaista laskea julkisen sektorin osalta, jossa peruspalkan päälle ikälisien osuus on 30 prosenttia. Jos lasketaan toisin päin, paljonko säästö on loppupalkasta, niin 23 prosenttia parhaimmillaan. Se on aika merkittävä palkkakustannusten säästö, jota ei äsken puhutuilla lomakorvausten leikkauksilla läheskään saavuteta.

Myöskin asumistuki- ja toimeentulotukimenoissa saavutettaisiin säästöä.

Pitäisi arvioida aika laajasti, mitä maksaa nuorten työttömyys. Se maksaa niin suuria summia, että sitä ei kukaan ole kokonaisvaltaisesti edes pyrkinyt arvioimaan, varsinkin jos ajatellaan kaikkia välillisiä vaikutuksia, mitä siitä tulevien vuosien aikana seuraa. Se käy kaikkein kalleimmaksi tälle yhteiskunnalle, että nuoria pidetään työttömänä. Sellaistakaan asiaa en ole nähnyt missään tuotavan esille, että pankkien luottotappioitakin voitaisiin pienentää sillä, että nuoret saisivat töitä. Kun heillä ne asuntovelat yleensä on, niin he pystyisivät paremmin asuntovelkojaan hoitamaan.

Osa-aikaeläke on käyttökelpoinen vaihtoehto kokonaan eläkkeelle siirtymiselle. Hallituksen esittämät parannukset eivät kuitenkaan riitä, jos osa-aikaeläkkeen ikäraja ei esitetä laskettavaksi 58:aa vuotta alhaisemmaksi nykyisestä 60 ikävuodesta. Me ehdotamme, että osa-aikaeläkkeen ikäraja alennetaan myöskin 55 vuoteen. Silloin kun yksilöllistä varhaiseläkettä säädettiin, oli helppo olla ennustajaeukko ja todeta, että kun osa-aikaeläkkeen ikäraja oli viisi vuotta korke-

ampi kuin yksilöllisen varhaiseläkkeen, niin se ei ole todellinen vaihtoehto, vaan ihmiset hakevat yksilöllistä varhaiseläkettä ja osa-aikaeläke jää täysin sivuun. Näinhän on tapahtunut. Yksityisellä sektorilla taitaa olla 250 osa-aikaeläkettä maksussa.

Tampereen kaupunki on tällä hetkellä julkisen sektorin muutamasta sadasta osa-aikaeläkkeen saajasta työnantaja ollut noin sadassa tapauksessa, koska siellä on järjestelmällisesti tuotu esille viimeisen vuoden aikana tätä mahdollisuutta. Julkisella sektorilla tämähän onkin ollut parempi kuin yksityisellä sektorilla. Ikäraja siellä on ollut 58. Tampereen kaupungin edustaja toi esille, että myöskin heidän näkökulmastaan olisi järkevää tämä alentaa 55 vuoteen. Silloin olisi kaksi vaihtoehtoa: jäädä kokonaan eläkkeelle taikka jatkaa osa-aikatyössä ja osa-aikaeläkkeellä. Emme me vastusta tätä osa-aikaeläkettä ollenkaan vaan pidämme järkevänä mutta edellyttäen, että ikäraja alennetaan 55 vuoteen. Silloin vasta siitä tulee todellinen vaihtoehto.

Hallituksen esittämiä työttömyyseläkkeen heikennyksiä emme pidä oikeina vaan ehdotamme, että myös työttömyyseläkkeen ikäraja alennettaisiin tilapäisesti kolmeksi vuodeksi 55 vuoteen. Tällä hetkellä on noin 37 000 55—64-vuotiaista työtöntä. Ei ole mielestäni mitään järkeä pitää heitä työttömyyskortistossa, varsinkin jos he itse haluaisivat mieluummin eläkkeelle. Nythän ikäraja on 60 vuotta. Tämähän toisi ei suuria mutta laskelmieni mukaan kuitenkin jonkin verran säästöjä, koska työttömyysturvamenot kokonaisuudessaan ovat suuremmat, joka tapauksessa bruttotasolla ovat suuremmat, mutta oletettavasti myöskin nettotasolla suuremmat.

Näiden laskelmien tekoa vaikeuttaa se, että esimerkiksi sellaista tilastoa, jossa olisi ajettu riistiin päivärahan suuruus ja ikä, ei ole saatavissa. Mutta kun pitkään työelämässä mukana olleista on kuitenkin useimmiten kysymys 55 vuotta täyttäneiden kohdallakin — he ovat usein teollisuudesta työttömäksi jääneitä tai rakennus-alalta tällä hetkellä monet — niin heilläkin palkka on ammattimiehinä ja ammattinaisina korkeampi ja julkisella sektorilla esimerkiksi ikälisät sisältävä, joten pelkästään tämäkin vaihtoehto olisi järkevä. Mutta ei valtiovarainministeriö eikä sosiaali- ja terveysministeriö ole vaitunut tekemään näitä vertailulaskelmia, niin kuin meillä tänään valiokunnassa varsin selvästi kävi ilmi.

Meillä oli erittäin hyvä tilaisuus. Ainoa ongelma oli se, että kun me olimme tavoitelleet, että kansliapäällikkötasolta taikka muuten ministeriöiden johtotasolta olisi tultu selvittämään valiokunnalle, miten juuri sosiaali- ja terveystieteiden näitä leikkauksia on tehty, miten niitä suunnitellaan ja minkälaisia arvioita tehdään niiden vaikutuksista, niin näitä päällikkövirkaileijoita ei paikalle ollut saatu. Mutta sekin keskustelu, mikä käytiin, oli varsin hyödyllinen ja paljasti hyvin ikävällä tavalla sen, että ei näitä kokonaisvaikutuksia ministeriöissä selvitetä. Mitä siitä seuraa? Siitä seuraa, että tämä politiikka on niin kuin hölmöläisen takin jatkoa, että leikataan toisesta päästä ja kuvitellaan, että sillä saadaan säästöä, mutta lopputulos on se, että menot kokonaisuutena usein kasvavat.

Hallitus esittää nyt, että työntekijän eläkemaksua koskevat säännökset sisällytettäisiin myöskin näihin lakiesityksiin. Tämä ei ollut niissä eläkekomitean ehdotuksissa, joihin hallituksen esitys muuten pääosin perustuu. Mielestäni näitä ei tässä yhteydessä myöskään tulisi lakiin sisällyttää, koska siitä tulisi automaatti. Kun työeläkemaksun korotustarvetta on, niin laissa sanottaisiin, että työntekijä maksaa puolet ja työnantaja puolet.

Ennen kuin näitä ratkaisuja tehdään ja ne sisällytetään pysyvästi lakiin, pitäisi työntekijöille selvittää tarkkaan, mitä nämä käytännössä merkitsevät eläkkeen kertymiselle. Hallituksen pari viikkoa sitten esitti suunnitelmia, joita ei ole vielä lakitekstin muotoon asti puettu, että yli-päänsä eläkekertymää pienennettäisiin siten, että eläke kertyisi koko työhistorian mukaisesti. Jos kaikki nämä ehdotukset pannaan päällekkäin, mitä nyt on tehty, luulen, että ei ole vielä selvää kuvaa edes suunnittelijoilla siitä, kuinka paljon loppujen lopuksi eläkettä jää maksettavaksi. Ei kovinkaan paljon, koska nämä leikkaukset ovat todella rajuja, jos niitä kaikkia lähdetään toteuttamaan. Tässä vaiheessa nämä esitykset siis myöskin pitäisi jättää pois lakiehdotuksista.

Hallituksen esitys sisältää myös monia pienemmän mittaluokan tärkeitä parannuksia, joita olemme olleet mukana vaatimassa jo pitkään.

Kannatamme yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämistä hakemista seuraavan kuukauden alusta, jolloin hankalista työttömyyspäivärahan takaisinperinnöistä säästytään. Nämä ovat erittäin hankalia tilanteita, koska eläke myönnetään

aina nykyisin hakemista seuraavan kuukauden alusta vuosi takaperin, jos henkilö on työttömänä. Silloin tulee työttömyyspäivärahan takaisinperintä ja verotuksen selvittely sen lisäksi, ja ne ovat usein aika monimutkaisia. On myös tilanteita, että työttömyyspäiväraha on suurempi, jolloin henkilö tietysti tässä menettää. Niin kuin sanoin, nämä ihmiset ovat kyllä valmiit siihen, että he mieluummin ottavat eläkkeen, vaikka se olisi pienempi. Mutta on mielestäni kohtuuton, että tätä asiaa joudutaan jälkikäteen selvittämään ja perimään takaisin liikaa maksettuja päivärahoja.

Kannatamme myös ennakkopäätöksen sitovuusajan pidentämistä kuudesta yhdeksään kuukauteen. Komitea tosin esitti, että sitä olisi pidennetty vuoteen. En tiedä, miksi tämä kolmen kuukauden nipistys.

Myös eläkkeiden ns. tekninen katkaisu on perusteltu varsinkin, jos se johtaisi huonompaan tulokseen, vaikka sen tavoitteena nimenomaisesti on, että se johtaisi parempaan tulokseen eläkkeen määrässä. Varsinkin kun on mahdollista, että se johtaisi huonompaan, silloin sitä ei toteuteta.

Myös kannatamme uutta työeläkelisää. Siis nykyinen työttömyyslisä muutettaisiin työeläkelisäksi ja sen piiriä laajennettaisiin niin, että myös kuntoutuksessa ja työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olleiden asema paranisi elikkä ne otettaisiin myös huomioon eläkettä määrättäessä.

Edelleen tärkeä parannus, tosin varsin harvoja koskeva, mutta heidän kannaltaan tärkeä, liittyy osaeläkkeeseen, siis ei osa-aikaeläkkeeseen, vaan on olemassa myös osaeläke, joka on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä ja tämän järjestelmän tuntee vain työeläkejärjestelmä. Tällä hetkellä tietysti oletetaan, että henkilö olisi osa-aikatyössä ja saisi osaeläkettä ja näin hänelle muodostuisi toimeentulo. Mutta nyt kun henkilön osa-aikatyö loppuu ja hän saa siitä työttömyyspäivärahan, niin työttömyyspäivärahasta vähennetäänkin kokonaisuudessaan osaeläke. Sehän on täysin nurinkurinen, koska niiden on tarkoitus olla rinnakkaisia, jotka molemmat osaltansa turvaisivat toisen puolen toimeentulosta. Nyt tässä siis ehdotetaan, että osaeläkettä ei enää vähennetä työttömyyspäivärahasta.

Vielä pienempi ongelma — tietysti niiden kohdalla, joita se koskee, suuri ongelma, mutta itse olen tähän mennessä törmännyt vain yhteen tällaiseen tapaukseen — on, että henkilö, joka on

saanut osa-aikaeläkettä, on saanut sitä niin monta vuotta, että sitten kun hän on saavuttanut 55 vuoden iän ja olisi oikeutettu yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, niin tämä 360 päivän ehto on kerinnyt täyttyä. Työeläkelakien mukaan osa-aikaeläke voidaan muuttaa ilman muuta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi, jos sen ehdot täyttyvät, mutta sen sijaan kansaneläkettä tämä henkilö ei voikaan saada, koska tässä työsuhteen päättymisen ja eläkkeen alkamisen välinen aika on niin pitkä. Kun kansaneläkejärjestelmä ei tunne osaeläkettä, tämä ongelma syntyy. Tämä pitäisi myös korjata.

Melkein nostalgiselta tuntuu se, että TELin 6 §:n 3 momentti, jota olen usein täällä siteerannut ja sanonut, että siinä on momentti, jota kukaan varmasti ei lukemalla ymmärrä, kun se on niin pitkä ja monimutkainen, nyt esitetään hajotettavaksi kolmeen osaan. Aika pitkät pykälät tästä siitä huolimatta tulee ja niuhkin monta momenttia, mutta ehkä se nyt parantaa luettavuutta.

Nostalgiaa tähän liittyy senkin vuoksi, että tähän TELin 6 §:n 3 momenttiin sisältyy ainakin kaksi tai kolme sellaista asiaa, joista voi sanoa, että jos ei niitä olisi jaksanut vuosia täällä jankuttaa, niitä ei olisi koskaan tänne lakiin kirjattu. Onneksi ne asiat, mistä on kysymys, ovat uusissakin pykälissä.

Erityisesti minua ilahduttaa se, että tilapäisestä laista, jolla pyrittiin estämään se, että velvoitetyö ei heikennä eläkettä, hallitus esittää nyt pysyvää lakia, koska tämä ongelma edelleen tulee olemaan vuosia voimassa. Ed. Sasihan aikoinaan teki kaikkensa, jotta sitä korjausta ei olisi saatu ollenkaan aikaan. Nyt hallitus on huomannut, että on tarpeellista sisällyttää se tähän pysyvään lakiin.

Vielä tässä yhteydessä yhden ongelman toisin elikkä sen, että 500 päivää tulee täyteen tänään kuulemamme viimeisen arvion mukaan 25 000:lla tai 50 000 työttömällä. Pahimmat arviotahan ovat olleet 100 000. Toivon, että ne ovat kauhukuvia, jotka eivät toteudu. Mutta vaikka 25 000 olisi se oikea luku, siitä huolimatta se on aivan liian suuri luku, koska näistä todennäköisesti puolet tulee olemaan ihmisiä, jotka eivät saa myöskään peruspäivärahaa tarveharkinnan vuoksi.

Kun nämä ihmiset eivät saa peruspäivärahaa tarveharkinnan vuoksi, heille helposti sitten käy niin, että työsuhteen päättymisen jälkeen on enemmän kuin 360 sellaista päivää, joilta ei ole saanut työttömyyspäivärahaa, ja

kun tulevan ajan oikeus on edellytyksenä yksilöllisen varhaiseläkkeen saamiselle, nämä ihmiset sitten, kun he täyttävät 55, saavat juridisen hylyn yksilöllisestä varhaiseläkkeestä eli tulevat todelliseksi väliinputoajiksi kerta toisensa jälkeen. Nämä ovat sellaisia ihmisiä, jotka ovat jääneet työttömiksi 50 ikävuotta täytettyään, ja me tiedämme, miten vaikea heidän asemansa työmarkkinoilla on tänä päivänä, joten toivoisi, että tähänkin asiaan lakiesityksen käsittelyssä voisi saada korjausta.

Arvoisa puhemies! Asiasta riittäisi paljonkin puhuttavaa ja nimenomaan laajemmalla väellä, mutta en nyt vielä pyydä asiaa pöydälle, vaan kun kuitenkin puhujia ilmeisesti riittää, voimme jatkaa keskustelua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R i m m i: Herra puhemies! Hallituksen esitys n:o 26 joustavaa eläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi on todella paksu, mittava, monimutkainen, hyvin kimurantti ja suurta joukkoa kansalaisia koskettava paketti.

On aika pöyristyttävää, että samaan aikaan, kun maassa on lähes puoli miljoonaa työtä vailla olevaa kansalaista, saamme esityksen, jolla eläkkeelle pääsyä vaikeutetaan. Tämä vaikeuttaminen tapahtuu mielestäni kaikkein kovimmin juuri yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa nostamalla. Hallitus esittää, että yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja nostettaisiin 55 vuodesta 58 vuoteen, kuitenkin niin, että 39 ja sitä ennen syntyneet voisivat säilyttää nykyisen lain mukaisen yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja-oikeuden.

Olen koettanut vakavasti miettiä, miksi todella halutaan pitää työelämässä aivan väkisin roikkumassa työntekijöitä ja toimihenkilöitä, joiden työkyky on todella heikko, se on laskenut siinä määrin, että he eivät kohtuudella voi selvitä työtehtävistään, kuten sanotaan esimerkiksi yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntöperustevaatimuksissa, kun eläkkeelle pääsyä arvioidaan. Näitä ihmisiä on todella paljon, mutta heitä halutaan nyt sitten vain työelämässä pitää yhä pidempään huolimatta siitä, että näillä ihmisillä on myös hyvin pitkä työhistoria. Tälle työhistoriallekaan ei nyt näy annettavan vähääkään arvoa huolimatta siitä, että se jossakin vaiheessa

oli myös eräs tekijä, kun yksilöllisiä varhaiseläkekeitä myönnettiin.

Minun on aika mahdoton ymmärtää, miksi näitä ihmisiä suorastaan kidutetaan: Sanon tämän kiduttamisen, arvoisat harvalukuiset edustajat, todella ihan kokemuksesta itse työpaikalla näiden ihmisten kanssa työskennelleenä ja myös näiden ihmisten viestejä vastaanottavana. Raahtuminen sairaana työpaikalle ja siellä vahvojen lääkkeiden vaikutuksen alaisena oleminen ja kipujen kärsiminen on todella ihmisen kiduttamista.

Työnantajankin näkökulmasta minä olen monta kertaa pyrkinyt asiaa tarkastelemaan ja tullut siihen tulokseen, että työnantajallekin olisi varmasti paljon edullisempaa, kun hän saisi työpaikalleen terveen ihmisen, joka olisi hyväkuntoinen ja voisi olla vahvana voimana mukana työyhteisössä. Ei olisi sairauspoissaoloja, ja kun sairauspoissaolot vähenisivät, se toisi myös varmuutta tuotantoon ja toimintoihin. Ei tarvitsisi miettiä, kuka minäkin päivänä on poissa työporukasta tai linjalta ja mistä siihen uusi työntekijä sairaana olevan tilalle sitten napattaisiin.

Sairaat ihmiset myös eläkkeelle päästyään joutuisivat käyttämään huomattavasti vähemmän lääkkeitä, joutuisivat käyttämään huomattavasti vähemmän erilaisia terveys- ja kuntoutuspalveluita. Yhteiskunnassa nyt kuitenkin myös esitetään kaiken näköisiä toimintoja siihen suuntaan, että myös terveyspalveluissa joudutaan säästämään.

Saisimme myös tätä kautta kipeästi kaivattuja työpaikkoja nuoremmille ihmisille, kun sairaat ihmiset eläkkeelle pääsisivät, puhumattakaan sitten siitä vasemmistoliiton ed. Stenius-Kaukonen lakialoitteesta, jota hän äsken käsitteli. Sen lakialoitteen kautta saisimme todella mittavan määrän erinäköisiä myönteisiä vaikutuksia koko yhteiskuntaan.

Työttömyyseläkkeen saamista ollaan myös vaikeuttamassa. Lakiesitys lähtee siitä, että enää työtöntä hänen 60 vuotta täyttäessään ei päästettäisi 200 ansiosidonnaisen työttömyyspäivän jälkeen työttömyyseläkkeelle vaan häntä pyöritettäisiin työttömyyskortiston rattaissa niin kauan, kunnes hän olisi saanut täydet ansiosidonnaisen työttömyysturvan maksupäivät eli tällä hetkellä nykyisen lain mukaisesti 500 päivää.

Tämä on aika uskomaton lakiesitys, vai onko tästä tehtävissä sellainen johtopäätös, että ollaan haaveilemassa joitakin työttömyysturvan superleikkauksia nimenomaan ansiosi-

donnaisen päivärahan maksatuspäiviin? Ei oikein muuten voi ymmärtää tämän tyyppistä esitystä, kun päinvastoin nykyisessä vakavassa työttömyysstilanteessa tulisi mielestäni helpottaa myös työttömyyseläkkeelle pääsemistä. Kuten ed. Stenius-Kaukonen äsken kertoi, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittää ikärajan laskemista väliaikaisesti kolmeksi vuodeksi 55 vuoteen.

Minä muistelen, että aikoinaan työttömyyseläkkeen ikäraja olikin 55 vuotta. Sitten sitä nostettiin asteittain 60 vuoteen, ja ainakin yksi perustelu oli silloin se, että onhan yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja 55 vuotta. Näin meille vastattiin, kun ay-puolella tästä asiasta kovasti kättä väännettiin. Perustelu oli silti aika ontuva, koska toisaalta eläkkeen myöntöperusteet ovat erilaiset. On todella kummallista, että näitä työttömiä ihmisiä nyt sitten halutaan työttömyyskortiston myllyssä pyörittää pidempään, kun toisaalta tiedämme kuitenkin myös työttömyystoimikuntien ja kortistoa ym. pyörittävän hallinnon yhä hupenevat voimavarat.

Myönteistäkin pakettista löytyy, ja tämä on iso paketti, enkä ole sitä kovin perusteellisesti ennättänyt enkä kyennyt selvittämään itselleni, mutta joitakin poimintoja sieltä todella noukin.

Myönteisiäkin murusia tästä mittavasta paketista löysin, mm. sen, että osa-ajaeläkkeen ikäraja pudotettaisiin 60 vuodesta 58 vuoteen. Suomessa kannattaisi mielestäni ponnistella tämän eläkemuodon suosion kasvattamiseksi. Se olisi varmasti pehmeämpi laskeutuminen työelämästä niillekin, joiden työkyky on vielä kunnossa ja jotka ovat terveitä mutta joilla olisi muuten halukkuutta helpottaa työpaineita pitkän työhistorian jälkeen. Tämä eläkemuoto saattaisi kuitenkin olla huomattavasti kiinnostavampi, jos sekin ikäraja olisi alhaisempi. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä sitä, että ikäraja olisi esimerkiksi 55 vuotta.

Herra puhemies! Kuten edellä sanoin, olemme todella ison asian kanssa tekemisissä. Tämä on niin mittava, mahtava lakipaketti, että se sietää vielä pohdintaa, keskustelua. Todella toivoisin, että eduskunta olisi kiinnostuneempi asiasta ja voisimme lähete keskustelua vielä valiokunnalle evästyksiksi käydä.

Ehdotan, että asia jätettäisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valio-

kuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Rimmi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Rimmin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan:

7) Hallituksen esitys n:o 27 äitiysavustuslaiksi

sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto:

8) Hallituksen esitys n:o 28 sotilasavustuslaiksi

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on huomenna torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 18.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen